

Nya metoder för personer med halvsidiga synfältsbortfall presenterades i Köpenhamn

Krister Inde, synpedagog, Karlstad

Av de cirka 30 000 personer som varje år drabbas av stroke har man tidigare angett att var tredje har synpåverkan. När man nu studerar alla strokepatienter som kommer in till rehabiliteringen vid Danderyds sjukhus finner man att nästan 7 av 10 har någon form av synstörning. Det handlar om bl a synfältsbortfall och perceptionsstörningar.

Vid ett symposium vid Institutet för Blind og Svagsynede, IBOS, www.ibos.dk i Köpenhamn den 27 och 28 april där Syn & Stroke (SOS) behandlades, kunde vi presentera den första patienten som fått systematisk synträning med hjälp av den tyska Visio Coach-metoden. Hon heter Vivianne Höglund och bor i Stockholm. Hon är 67 år, före detta lärare och hon fick sin stroke i mitten av december 2010. De negativa effekterna av stroke, vid sidan av chocken och omställningen, var en högersidig synfältsskada, en så kallad hemianopsi.

Vid köpenhamsmötet deltog fler än 110 professionella optiker, synpedagoger, arbetsterapeuter, sjukgymnaster, logopedier och ledare inom olika syn- och strokerehabiliteringar - tillsammans med Vivianne Höglund och Jörn Maegaard, en dansk stroke-kamrat som hade motsvarande problem som Vivianne - men på vänster sida.

Vid halvsidigt synfältsbortfall, hemianopsi, påverkas främst synfältet. En stroke långt bak i hjärnan påverkar syncentrum, där den ena sidan tar emot signaler från båda ögonens högra näthinnehalvor och den andra från båda ögonens vänstra näthinnehalvor. Viviannes skada innebär alltså att signalerna inte tas emot av hjärnan. Hon kan bara ta emot en halv bild från de båda ögonen, och det är ett svårare funktionshinder än att bli enögd. Den enögde förlorar ungefär 30 grader av synfältets horisontalplan, medan en person som får en hemianopsi förlorar hälften av synfältet åt höger eller vänster på båda ögonen. Den enögde kan kompensera sitt bortfall genom att vrida på huvudet och få in hela synfältet i sitt öga, men det går inte lika bra för en person med hemianopsi, eftersom inget av ögonen har ett helt synfält.

Köpenhamns-mötet visade på nya möjligheter

Vivianne Höglund berättade själv om sin träning med den tyska Visio Coach-metoden, och hur hennes liv förändrats efter stroke inför de 110 närvarande från Norge, Danmark, Holland och Sverige. Hon är den första som fått tillgång till flera av de nya metoderna och har tränat både ögonrörelser och försöker nu använda prismetaller.

Visio Coach i praktiken

Visio Coach är ett dataprogram för att träna upp ögonrörelserna, särskilt mot den sida där man har bortfallet. På skärmen kommer det upp en mängd siffror och man ska finna en FYRA på olika platser på skärmen. Man tränar två gånger 30 minuter om dagen och håller på fem dagar i veckan i sex veckor.

Innan man börjar själva träningen måste man se till att man har alla bakgrundsfakta om ögonen och rätt optik för läsning. Sedan genomförs träningen. Viviannes resultat motsvarar det som ögonläkaren Susanne Trauzettel Klosinski i Tübingen, visar i sin prisbelönade forskning. (Comparing explorative saccadic and flicker training in hemianopia. T, Roth et al). (Sök www.neurology.org eller www.uni-tuebingen.de). Under de första två - tre veckorna

förbättras ögonrörelserna. Därefter stabiliseras hastigheten (responstiden, RT). Det tar kortare och kortare tid att finna de objekt hon letar efter på skärmen. Avsikten är att det ska bli lättare att hitta det man vill se, även om det ligger på den skadade sidan. Man får även bättre orienteringsförmåga och man klarar sig bättre i vardagen samtidigt som livskvaliteten ökar.

Vivianne Höglund anser att steg för steg infriar träningen de här målen även för henne, och tänker fortsätta att träna med sitt program, kanske inte fem dagar i veckan men då och då, för att upprätthålla de snabba ögonrörelserna, precis som en idrottsman tränar för att hålla formen.

Prismorna från Boston

Vid mötet i Köpenhamn medverkade inte bara Susanne Trauzettel Klosinski från Tyskland, utan även Allison Hayes från Australien, Märta Berthold Lindstedt från Huddinge och Eli Peli från Harvard i Boston samt några svenska och danska entusiaster.

Eli Peli är en kontroversiell forskare som utvecklat prismor för att kunna se åt det håll där synfältet är borta. Prismalinsorna tillverkas av ett företag som heter Chadwick Optical i Vermont, USA, www.chadwickoptical.com, och kallas Peli-linser. Både Vivianne Höglund och Jörn Maegaard från Danmark, fick pröva prismorna i glasögonbågar och båda fick ett utökat synfält med 21-22 grader åt det håll där bortfallet sitter. Prismorna är mycket starka - upp till 57 prismadioptrier - och de är tiltade eller förskjutna för att man ska få en hel och obruten utökning av synfältet. Det finns provset med temporära linser som kan användas som provlinser och för närvarande säljs de av danska optikern Kristen Holde vid On Sight Vision i Danmark www.onsightvision.dk. Eli Peli själv säger, att han i sin forskning funnit att varannan försöksperson haft nytta av prismorna, och att var fjärde fortsatt använda dem.

- Peli-linserna ska jag pröva nu och Visio Coach har hjälpt mig mycket, säger Vivianne Höglund. Jag känner mig säkrare, gladare och läser mycket bättre nu än innan jag tränade upp mina ögonrörelser.

Vivianne har tränat vid Olivia Rehabilitering i Danderyd, www.oliviarehabilitering.se Man har där lagt upp ett träningsprogram för strokerehabilitering med Visio Coach. Så småningom kommer kanske alla de här metoderna att bli något som blir lika naturligt som talträning, minnesträning, gångträning, ADL-träning osv. inom strokerehabiliteringen.

Målsättningen med mötet i Köpenhamn var att visa de metoder som finns idag, och läkaren Per Wester, Socialstyrelsens vetenskapliga råd i stroke-frågor, som inledde mötet, sade att han tyckte det var spännande och att man borde se över det här i en nära framtid.

Mer information får du gärna om du hör av dig till mig krister@inde.nu eller 070-573 42 01 Se även www.indenova.se